

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

قال الله تعالى:

﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ
وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de Ehl-i Beyt
Hakkında Şöyle Buyurmuştur:

**"Allah sadece siz Ehl-i Beyt'ten tüm
kötülükleri gidermek ve sizi tertemiz
kılmak ister."**

(Ahzâb / 33)

AZÂİM SURELERİN KIRAATI

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ):
إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ: كِتَابَ اللَّهِ، وَ عِثْرَتِي أَهْلَ
بَيْتِي، مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا، وَأَنْهُمَا لَنْ
يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ.

(ورد بصيغ متقاربة في صحيح مسلم، ج ٧، ص ١٢٢، سنن السدازمي، ج ٢،
ص ٤٣٢، مسند احمد، ج ٣، ص ١٤، ١٧، ٢٦، ٥٩، ج ٤، ص ٣٦٦، ٣٧١،
ج ٥، ص ١٨٢، مستدرک الحاكم، ج ٣، ص ١٠٩، ١٤٨، ٥٣٣، و....)

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:
“Ben sizin aranızda iki paha biçilmez emanet bırakıyorum: -Biri- Allah'ın kitabı ve -diğeri-
ıtratım, Ehl-i Beyt'im. Bu ikisine sımsıkı sarıldığınız müddetçe asla sapmazsınız. Bu
ikisi Kevser Havuzu'nun başında bana varıncaya kadar birbirinden ayrılmazlar.

(Bu hadis buna yakın tabirlerle şu kaynaklarda geçmektedir: Sahih-i Müslim, c.7, s.122; Sünen-i
Daremî, c.2, s.432; Müsned-i Ahmed, c.4, s.14, 17, 26,
59, c.4, s.466, 471, c.5, s.182; Müstedrek-i Hakim, c.4,
s.109, 148, 533 vs...)

AZÂİM SURELERİN KIRAATI

Telif Heyeti -
Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı

Çeviren:
İsmail BENDİDERYA

Dünya Ehlibeyt (a.s) Kurultayı

نام كتاب: في رحاب اهل
البيت (ع) - 39
قراءة العزائم في الصلاة
نويسنده: گروه پژوهش -
عبدالكریم البهیمانی
مترجم: اسماعیل بندی دریا
زبان ترجمه: تركی استانبولی

Azaim Surelerin Kıraati

Yazan: Telif Heyeti –Dünya Ehl-i
Beyt Kurultayı

Mütercim: İsmail BENDİDERYA

Tashih: Fahrettin Altan

Gözden Geçiren: Murteza Turabi

Hazırlayan: Kültürel Yardımcılık,
Tercüme Bürosu

Baskı: Leyla

Baskı Sırası: 1. Baskı

Baskı Tarihi: 2007

Yayınlayan: Dünya Ehl-i
aleyhimi's-selâm Kurultayı

Tiraj: 3000

ISBN:

Site : www.ahl-ul-bayt.org

E-mail: info@ahl-ul-bayt.org

Baskı Hakları Yayıncıya Aittir

İÇİNDEKİLER

YAYINCININ ÖNSÖZÜ	9
NAMAZDA AZAİM SURELERİNİ OKUMAK	13
<i>Hanefi Mezhebinin Delilleri.....</i>	<i>14</i>
<i>Diğer Ehl-i Sünnet Mezheplerinin Görüş ve</i>	<i>Delilleri.....</i>
<i>İmamîyenin Görüş ve Delilleri.....</i>	<i>20</i>
BAHSİN ÖZETİ	38

Yayıncının Önsözü

Ehl-i Beyt (a.s) Mektebinin koruduğu ve izleyicilerinin yok olup gitmekten muhafaza ettikleri Ehl-i Beyt (a.s) mirası, İslam öğretilerinin çeşitli dallarını içine alan kapsamlı bir okuldur. Bu okul asırlar boyunca, bu saydam kaynaktan su alıp ümmetin istifadesine sunan yetenekli kişiler yetiştirmiş ve İslam ümmetine Resulullah'ın Ehl-i Beyt'ini (a.s) izleyen büyük alimler sunmuş, Bunlar İslam medeniyetinin içinden ve dışından gelen çeşitli soru ve fikirlere sağlam ve ikna edici cevaplar vererek şüphelerin kökünü kazımıştır.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) kurultayı, üzerine düşen sorumluluğu göz önünde bulundurup Ehl-i Beyt (a.s) çizgisini ve olanların yüce mektebini izleyerek risalet harimini savunmayı, çeşitli ekol mensupları ve İslam düşmanlarının onun gerçeklerini gizleyip yok etmek amacıyla yönelttikleri tehditleri azimli

bir şekilde defetmeyi ve şüphelerine en güzel üslupla cevap vermeyi üstlenmiştir.

Bu konuda Ehl-i Beyt (a.s) Mektebi ulemasının kitaplarında yer alan tecrübeler gerçekten kendi alanında paha biçilmez bir değer taşımaktadırlar. Çünkü bu tecrübeler akıl ve delile, çirkin taassup ve heveslerden arınmış bilimsel temellere dayanmaktadırlar; ayrıca selim fitrat, akıl ve mantığın ölçüleri doğrultusunda ulema ve düşünürlere hitap etmektedir.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) kurultayı geçmiş asırlarda ve özellikle günümüzde İslam ve Müslümanlara karşı kin güden bazı çevrelerin internet kanalları vb. araçlarla gündeme getirdikleri şüphelere reddiye, soru-cevap ve tartışma konusunda elde ettiği zengin tecrübeleriyle hakikat susamışları için yeni bir çağ açmıştır. Bu doğrultuda her türlü çirkin davranıştan kaçınmaya özen göstermiş, akıl ve ruhların çok hızlı bir şekilde mükemmelleşmeye doğru gittiği bir asırda Ehl-i Beyt (a.s) Mektebinin bütün âleme sunduğu gerçeklerden gereğince yararlanılması için düşünürleri ve hakikat taliplerini harekete geçirmeyi azmetmiştir.

Burada şuna değinmemiz gerekiyor ki: Bu araştırma mecmuası ilim ve fazilet sahibi bir heyet tarafından hazırlanmıştır. Bu mecmuanın

hazırlanmasında emeği geçen kişilerle birlikte her biri bu araştırmadan bir bölümünü inceleyip değerli görüşlerini belirten ilim ve fazilet sahibi, araştırmacılara teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Arzu ve ümidimiz yüce Rabbimizin üzerimize bırakmış olduğu risaletin bir bölümünde yeterli çabayı harcamış olmaktır. O Rabbimizin ki, hak dini bütün dinlerden üstün kılmak için elçisini hidayet ve hak din üzere gönderdi. şahid olarak Allah yeter.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı – Kum

Namazda Azaim Surelerini Okumak

"Azâim" kelimesi Arapça "azime"nin çoğulu olup "fariza" anlamına gelir. Azâim Sureleri ise içinde farz secdelerin olduğu sureler anlamına gelir ve İmamiye fıkhında bu sureler Secde, Fussilet, Necm ve Alâk'tan ibaret olup içinde secde ayetlerini ihtiva eden diğer sureler bu surelerden sayılmazlar.

İslam mezhepleri arasında, secde ayetlerinden birini namazında kıraat edenin secde edip etmemesi gerektiği konusunda ihtilaf vardır. Hanefi mezhebine göre bu ayetleri namaz sırasında okumak câizdir ve okunduğu sırada hemen secdeye kapanmak gerekir. Diğer Ehl-i Sünnet mezheplerine göre ise secde ayetlerinin namazda okunması, câiz olsa da keraheti vardır ve namazda okunduğunda secdeye kapanmak farz değildir; zira onlara göre secde ayetleri okunduğunda secdeye kapanmanın farziyeti ispatlanmamıştır. İmamiyenin görüşü ise azâim surelerinin namazda okunamayacağı, bunun namazı batıl edeceği şeklindedir. Çünkü bunlar okunursa, namazda secdeye kapanmak

gerekir böylece secde fazlalığı meydana gelmiş olur.

Burada bu üç farklı görüşle ilgili delil ve eleştirileri değerlendirerek Kur'an ve Sünnete uygun olanı tespit etmeye çalışacağız.

Hanefi Mezhebinin Delilleri

Ebu Hanife'yle izleyicileri, secde ayetlerinden birinin okunması halinde (her hâl-ü kârdâ hemen) secdeye varmanın farz olduğunu şu delillere dayandırmaktadırlar:

1- Allah Teala Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır: **"Şu halde onlara ne oluyor ki iman etmiyorlar ve kendilerine Kur'an okunduğunda secde etmiyorlar?"**¹

Bu ayette Allah Teala secdeyi terk edenleri kınamaktadır, bu nedenle de secde farzdır.²

2- Hz. Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır: *"Secdeye kapanmak, onu (secde ayetini) duyan ve okuyan kimseye gereklidir."*³

¹ - İnşikaak, 20-21.

² - Şerh-u Fethi'l-Gadir, Muhammed b. Abdulvahid, c.1, s.465 ve el-Muğni: İbn Kuddame, c.1, s.652 ve el-Hâvi'l-Kebir, c.2, s.200; Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye basımı.

³ - Şer-u Fethi'l-Kadir, c.1, s.466.

3- Ebu Hureyre Hz. Resulullah'ın (s.a.a) şöyle buyurduğunu aktarır: *"Ademoğulları secde ayetlerini okuduğunda şeytan bir kenara çekilip "Eyvah" der, "Ademoğlu şimdi secdeyle görevlendirildi ve secdeye kapanıp cenneti haketti, ama ben secdeyle görevlendirildiğim halde secde etmeyip cehennemlik oldum!"*

Fethu'l-Gadir'de şöyle yazar: Asıl olan şudur ki, bilge biri, bilge olmayan birinden bir şey aktarırken onu red veya inkar etmezse, onu kabul edip onaylamış demektir, bu da nakledilen şeyin doğruluğuna delalet eder. Dolayısıyla burada söz konusu meselenin farz olduğu çıkmaktadır. Dahası, bizzat secde ayetleri de, bunlar okunduğunda secdenin farzlığına delalettir. Çünkü bu ayetler üç kısımdır: Açıkça secdeyi emreden ayetler, secde emredildiği halde bu emre itaat etmeyen kâfirlerin kınandığı ayetler ve peygamberlerin secdesini anlatan ayetler. Allah'ın emrine itaatin, peygamberlerin yaptığını yapmanın ve kâfirlere karşı çıkmanın farz olduğu ve bu farzın, delil ve geçerli bir gerekçe öne çıkmadığı sürece geçerli olduğu bilinmektedir..."⁴

Sözkonusu mezhep, bu delilleri öne sürerek ilgili ayetleri okuyanın hangi durumda

⁴ - Şer-u Feti'l-Kadir, Muhammed b. Abdulvahid, c.1, s.466, Dar-u İhyai't-Turasi'l-Arabi basımı.

olursa olsun secde etmesinin farz olduğunu belirtmekte, hatta şahsın bu sırada namaza durmuş olmasının bu farzı değiştirmeyeceğini vurgulamakta, hatta namaz sırasında secde ayeti okunması halinde secdeye varılmasının namazın faziletini artıracakını bile öne sürmektedir.⁵

Diğer Ehl-i Sünnet Mezheplerinin Görüş ve Delilleri

Diğer Ehl-i Sünnet mezhepleri secde ayetlerinin okunduğu sırada secdeye kapanılmasının farz değil, sadece müstehap - Sünnet- olduğuna inanmaktadırlar. İbn Kudame şöyle yazar: "Tilavet secdeleri müekked Sünnettir; bizim imamımızla imam Malik, Evzâi, Leys ve Şafii nazarında farz değildir. Bu, Ömer'le oğlu Abdullah'ın görüşüdür."⁶

Mâverdi de şöyle der: Secde ayetini namaz sırasında veya başka bir durumdayken okuyanın veya duyanın secde etmesi müstehaptır; duyanın veya okuyanın secde etmesi farz değildir. Bunu Ömer de söylemiştir ve Maliki mezhebinde de böyledir."⁷

⁵ - Ae, c.1, s.470.

⁶ - el-Muğnî, 1/652

⁷ - el-Havi'l-Kebir, Ali b. M. Maverdî, c.2, s.200, Daru'l-Kutubi'l-İlmiye bas.

İbn Hazm da "el-Muhallâ"de aynı kavli nakleder.⁸

İbn Kudame, cumhurun görüşü üzerine şöyle istidlalde bulunmuştur: Zeyd bin Sabit'ten rivayettir: "Hz. Resulullah'ın (s.a.a) huzurunda Necm Suresi'ni okudum, hiçbirimiz secde etmedik." Bu rivayet çoğunluğun ittifakıyla kabul edilmiş bir rivayettir; çünkü sahabenin icmasını aktarmaktadır. Buhari'yle Esrem, Ömer'in Cuma günü hutbe sırasında Nahl Suresi'ni okuduğunu ve secde ayetine gelince minberden inip secde ettiğini, cemaatin de secdeye vardığını söyleyerek şöyle eklerler: "Ertesi Cuma yine aynı sureyi okudu, ama bu sefer secde ayetine gelince secde etmeyip "ey cemaat" dedi, "Şimdi secde ayetini okuyacağız, dileyen secde edip sevabını alır, secde etmeyen de etmez, hiçbir sakıncası yoktur." Böylece bir hafta önce secde eden Ömer, bu kez secde etmedi."

Bir başka rivayette de Ömer'in şöyle dediği geçer: Allah Teala secde ayetlerinde secdeyi farz etmemiştir, ama isteyen secde edebilir. "Esrem de bu rivayeti aktarır ve Ömer'in şöyle eklediğini yazar: "Acele etmeyin, Allah Teala bunu farzetmemiş ve bizim kendi tercihimize bırakmıştır." Bunu

⁸ - el-Mehallâ, s.106 Dar'ul-Ceyl basımı.

söyledikten sonra secde ayetini okudu ve secde etmedi; cemaatin de secde etmemesini söyledi. Ömer bunu sahabenin huzurunda yapmış ve orada bulunan hiçbir sahabe buna karşı çıkmamış ve biz de bunun aksine bir görüş belirtmiyoruz. Oysa ayette secdeyi terk edenler kınanmakta, bunun meşru ve efdal olduğuna inanmayanlar eleştirilmektedir. Sehih secdesi dikkate alındığında onların kıyaslarının hepten yanlış olduğu ortaya çıkar; zira onlara göre bu secde farz değildir."⁹

Maverdi de bunun farz olmadığını anlatırken şu istidlalde bulunur: "Bizim delilimiz Ata b. Yesar'ın Zeyd b. Sabit'ten aktardığı rivayettir. Zeyd, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) huzurunda Necm Suresi'ni okudu ve o hazret secde etmedi. Eğer secde farz olsaydı, o hazret mutlaka secde eder, Zeyd'e de secde etmesini emrederdi."

Kezâ bir başka rivayette şöyle geçer: "Birisi Hz. Resulullah'ın (s.a.a) huzurunda bir secde ayeti okudu ve o hazret secde etti, bir başkası aynı ayeti okuyunca hazret secde etmeyip "Sen bizim imamımızdın; secde etseydin biz de secde ederdik" buyurdu.

Bu rivayete göre, Hz. Resulullah (s.a.a) secdeyi emretmemiş ve terkini câiz bilmiştir;

⁹ - el-Muğni, c. 1, s. 652.

ayrıca, "Sen bizim imamımızdın; secde etseydin biz de secde ederdik" buyurarak bu işi okuyanın tercihinine bırakmıştır.

Şafii şöyle rivayet eder: "Hattaboğlu Ömer, bir Cuma hutbesinde secde ayetini okudu. Ertesi Cuma yine bir secde ayeti okudu, cemaat secdeye gitmeye hazırlanırken "Ey cemaat" dedi, "acele etmeyin, bu secdeleri Allah farz kılmamış, bizim kendi tercihimize bırakmıştır, secde eden iyi bir iş yapmış olur, etmeyen de günah işlemiş olmaz ve hiçbir sakıncası yoktur."

Ömer'in bunu onca muhacir ve ensar arasında söylediği halde kimsenin itiraz etmemesi, bu secdenin farz olmadığına dair sahabe arasında icmaya varılmış olduğunun göstergesidir. Diğer taraftan, mesele bir bineğin üzerinde hareket halinde olan birinin bu ayeti duyunca veya okuyunca bineğinin üzerinde bu secdeyi yerine getirmesi gerekir. Bu da bu secdenin farz olmadığına bir delilidir. Gerçekte bu secde müstehap -Sünnettir ve tıpkı mustahap namaz gibidir. Tıpkı tilavetin başlangıcında taharetin olmayışı durumunda onun iadesinin farz olmayışına benzer bir durumdur bu; mesela sehiv secdesinde olduğu gibi, terki, namazı batıl etmeyen secde müstehap secdedir.

Kur'an-ı Kerim'de buyrulan "**Kendilerine Kur'an okunduğunda secde etmiyorlar**" ayetindeki¹⁰ hüküm ise kafirler içindir; çünkü akabindeki ayette vaadedilen azab, secde ayetini terk edenler için değil, Allah'a inanmayanlar ve O'na secde etmeyenler içindir. Nitekim ayetin akabinde "**Tersine, o nankörler yalanlıyorlar**"¹¹ buyrularak muhatabın Allah'ı tekzibe kalkışan kâfirler olduğu hatırlatılıyor.

Ama kıyaslarına gelince, sehiv secdesinin var olduğu için geçersiz olmaktadır, kaldı ki namaz secdesinin namazda belli bir zamanı ve konumu vardır."¹²

Evet, tilavet secdesi hakkında onların görüşü böyledir; secde ayetleri ve 4 azaim surelerinin namaz sırasında okunmasını ise câiz bilmekte, bunu kesin hükümlerden saymaktalar sonra cemaat ve ferdî namazlar arasında bu konuda farklı hüküm olduğu hakkında açıklama getirmekteler.

İmamiyenin Görüş ve Delilleri

İmamiyenin bu konudaki delillerini onların ünlü kaynaklarından aktarmak istiyoruz. Ayrıca bu konuda Ehl-i Beyt

¹⁰ - İnşikaak, 21.

¹¹ - Ae, 22.

¹² - el-Havi'l-Kebir, c. 2, s. 200-201.

imamlarından (a.s) da deliller nakledilmiştir ki şimdilik değinmiyoruz.

Seyyid Murtaza "el-İntisar"da şöyle yazar: "Namazda Azaim surelerinin okunmaması gerektiğinin sebebi şudur: Bu surelerde, secdesi farz olan ayetler vardır, bu ayetler namazda okunacak olursa, secdesi diğer secdelere eklenecek ve bu durumda namazın farz secdeleri artmış olacağından namaz bozulacaktır. Namaz sırasında okunup da secdesi hemen yerine getirilmezse, bu defa da farz terkedilmiş olduğundan günah işlenmiş sayılacaktır."¹³

Şeyh Tusi "el-Hilaf"da şöyle yazar: "Namazda secde ayetinin okunması icma ve mevcut rivayetlere binaen câiz değildir. Ayrıca namaz yakinî olarak üzerimize farzdır; bu görev ancak bir başka yakinle üzerimizden kalkar. Bu durumda söz konusu yakine ulaşabilmek için Azaim Sureleri'nin namazda okunmaması gerekir..."¹⁴

Azaim Surelerinde secde etmenin farz olduğuna dair bir takım deliller getirmiştir;

¹³ - el-İntisar, s. 146.

¹⁴ - el-Hilaf, c. 1, s. 426, Kum, Camiu'l-Müderresin basımı

onların birincisi, Şia'nın icmasıdır; Şiiler bu konuda ihtilaf etmemişlerdir."¹⁵

Allame Hillî "Tezkire"de namazda secde ayetlerinin kıraatinin câiz olmadığına dair şöyle istidlalde bulunur: "Secde ayeti okunduğunda secdeye varmak farzdır; diğer taraftan da malum secde sayısını artırmak veya eksiltmenin namazı bozacağı bilinmektedir. Azaim Sureleri'nin kıraatinin câiz olduğu konusunu, cumhur (Ehl-i Sünnet alimleri) her şeyde temelin cevaz olduğuna dayanarak açıklamışlardır, oysa temel ilkeye dayanmak onun bir başka esasa çelişmemesi durumunda geçerli olabilir."¹⁶

Cevahiru'l-Kelam'ın yazarı da şöyle ekler: "Secde ayeti okunduğunda secdenin farz olduğu **"Kendilerine Kur'an okunduğunda secde etmiyorlar"** ayetinden anlaşılmaktadır; zira secde ayetinde secdenin terk edilmesi bu ve benzeri ayetlerde kınanmaktadır. İcma ve diğer belgelere binaen secdenin farz olduğu ayetler sadece daha önce zikrettiğimiz dört suredeki secde ayetlerinden ibarettir..."¹⁷

Görüldüğü gibi İmamiyenin görüşü iki temele dayanıyor:

¹⁵ - el-Hilaf, c. 1, s. 431, Kum, Camiu'l-Müderresin basımı

¹⁶ - Tezkire, c. 3, s. 146.

¹⁷ - Cevahiru'l-Kelam, c.10, s.214, Necef bas.

a) Dört Azaim Surelerindeki secde ayetleri okunduğunda secde farzdır.

b) Bu ayetlerin okunması için namazda secde etmek namazı bozar. Çünkü bu secdeler namazın aslından değil, namazda bir fazlalıktır. Onları okuyarak secdeye kapanmak namazı batıl eder. Ve açıktır ki mükellef namazı tamamlamak ve onu namaz dışındaki bir amelle batıl etmemek zorundadır. Bundan da, namaza aykırı olduğu için böyle bir ameli yapmaması gerektiği anlaşılmaktadır.

Bu iki öncülde, Azaim Sureleri'nin namazda okunmaması gerektiği sonucu çıkıyor.

Hanefiler birinci öncülde İmamilerle aynı görüştedirler, şu farkla ki, Hanefiler secde ayetlerinin hepsinde secdenin farz olduğuna inanmaktadırlar, ikinci öncülde ise Hanefiler İmamilerle muhalif görüş taşır. Diğer Mezhepler ise her ikisinde de İmamiyeden farklı görüş taşır.

Hem Hanefiler hem de diğerleri her ne kadar bu iki öncüle karşı çıkarken veya farklı görüş ortaya atarken bazı deliller öne sürüyorsa da gerçekte meseleye dikkatle bakıldığında her iki öncülün de tam olduğu ve eleştirilecek yanı bulunmadığı kolayca anlaşılabilmektedir.

Cumhur, birinci öncüle karşı çıkıp Azaim Sureleri'ndeki secde ayetlerinin secdesinin farz olmadığını söylerken şu delilleri öne sürer:

1- **"Kendilerine Kur'an okunduğunda secde etmiyorlar"** ayetinin, secde etmenin farz olduğunu göstermiyor.

2- Atâ b. Yesar'ın rivayeti.

3- Adamın birinin bu konuda Resulullah'tan (s.a.a) naklettiği rivayet.

4- Ömer b. Hattab'tan bu konuda aktarılan ve buna dayanarak secde ayetlerine secdenin farz olmayışına sahabenin icması şeklinde telakki edilen rivayet

5- Terk edilmesi namazı batıl etmeyen her secde müstehaptır.

6- Yolcunun, bineğinden yere inip yerde secde yapması mümkün olmasına rağmen tilavet secdesini bineğinin üzerine yapmasının doğru oluşu, bu secdenin müstehap olduğunu göstermektedir.

Tilavet secdesinin farz olmayışına dair onların getirdikleri deliller bunlardır; şimdi bu delilleri inceleyelim:

Şunu hemen belirtelim ki, onların secde ayetinin, bu ayetlerde secdenin farz oluşuna delil teşkil ettiğini reddetmeleri ve bu ayette muhatabın sadece kafirler olduğunu söylemeleri doğru değildir. Müfessirlerin dediği gibi ölçü, sözcüğün umumiyetidir,

nüzul sebebinin özelliği değil. Nitekim usulcüler de mevrîd'in varîd'i tahsis edemeyeceğini (Bir olay ve konu o olayla ilgili söylenen ve inen sözü özelleştirmeyeceğini) söylemektedirler. Hatta söz konusu ayette muhatap hem kafirler, hem müminler -bütün insanlar-dır. Zira ayette kınan şey, secdeyi gerektiren bir hakikate secde edilmemesidir ki bu secde etmemek, inkar ve tekebbürle birlikte olduğunda elbetteki çok daha çirkindir, bu nedenle de kafirler bu ayetin ilk muhatabıdır; ancak sadece onlar değil, müminler de bu ayette muhatap durumundadırlar. Çünkü müminden başkasının zaten secde etmediği apaçık ortadadır ve bu ayetin, Kur'an okunurken secde etmedikleri için sadece kafirleri kınadığını söylemek mantıklı bir yaklaşım olmamaktadır. Çünkü onlar zaten inanmamakta; küfür ve inatlarını sürdürmektedirler. Binaenaleyh kafirler, bu ayetlere inanmadıkları ve Allah'ı inkar ettikleri için kınanmaktadır. Diğer taraftan Kur'an, Allah'ın ayetlerine inanmanın tek başına yeterli olmadığını, bu ayetler okunduğunda secdeye de kapanılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nedenledir ki söz konusu ayette öncelikle "inanmamak", sonra da "inandığı halde secde etmemek" kınanmaktadır: **"Şu halde onlara ne oluyor**

ki iman etmiyorlar? Kendilerine Kur'an okunduğunda secde etmiyorlar?"

Görüldüğü gibi ayette kafirlerden istenen şey iman etmeleri, hakikati kabullenmeleri ve ona teslim olmalarıdır; inanıp teslim olduktan sonra da, diğer müminlerden olduğu gibi onlardan da Allah'ın ayetlerini duyduklarında secde etmeleri istenmektedir.

Diğer taraftan, her Kur'an ayeti okunduğunda secdenin farz olmadığına dair icma bulunduğuna göre ayetle icma arasında ceme başvurulduğunda, secdenin farz olduğu ayetlerin, sadece belli bazı ayetler olduğu kolayca anlaşılabilmektedir. Binaenaleyh secde ayetlerinde secde etmenin farz olduğunda hiç şüphe yoktur.

Atâ bin Yesar'ın, Zeyd b. Sabit'ten aktardığı rivayete gelince; Buhari'yle Müslim bu rivayeti sahihlerinde aktarmışlardır. Sahih-i Buharî'de bu rivayetin nassı, İbn Gasiyt'ten o da Ata b. Yesar'dan şöyledir: Ata, kendisine şöyle bildirdi: Onu Zeyd b. Sabit'ten sorduğunu, onun da Hz. Resulullah'ın (s.a.a) huzurunda Necm Suresi'ni okuduğunu ve hazretin secde etmediğini zannettiğini yazmaktadır.¹⁸

¹⁸ - Sah. Buhari, c.2, s.32, Dar'ul Fikir bas.

Sahih-i Müslim'de de İbn Gasiyt'ten o da Ata b. Yesar'dan rivayet edilmekte ve Ata'nın ona şöyle bir rivayet aktardığı yazılmaktadır: "Zeyd'den, cemaat namazı sırasında cemaatin de imamla birlikte Hamd ve diğer sureyi okuyup okumaması gerektiğini sorduğumda, "İmamla birlikte olunca ona uyan cemaatin okumaması gerekir" dedi ve o, Hz. Resulullah'a (s.a.a) Necm Suresi'ni okuduğunu ve o hazretin secde etmediğini ileri sürmüştür."¹⁹

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) fiili Sünnetini aktaran bu rivayet, aynı nitelikli bir başka rivayetle çelişmektedir, rivayet şöyle: "Hz. Resulullah (s.a.a) Necm Suresi okunurken secde etti." Bu rivayeti Abdullah b. Ömer aktarmış ve Buharî de "Necm Secdesi" başlıklı bir babda bunu Sahih'ine almıştır.²⁰

Maruf -meşhur- olan, fiili Sünnetin mücmel olduğu ve onunla bir şeyin farzlığına veya müstehaplığına karar verilemeyeceğidir; zira fiili Sünnet sadece o amelin meşruluğuna delalet eder. O halde Abdullah bin Ömer'in rivayeti bu amelin farz olduğunu göstermediği gibi (zira Hz. Resulullah'ın (s.a.a) secdesi bu amelin müstehap olması sebebiyle de vuku bulmuş olabilir). Ata b. Yesar'ın rivayeti de bu

¹⁹ - Sah. Müslim, c.2, s.88 a. bas.

²⁰ - Sah. Buh. c.2, s.32, a. bas.

amelin farz olmadığını göstermemektedir, çünkü Hz. Resulullah'ın (s.a.a) ondan sonra secdeye varmış olması muhtemeldir; zaten rivayette bulunan şahıs, yani Ata b. Yesar, Zeyd b. Sabit'in cevabını "za'm" kelimesiyle aktarmakta ve konudan emin olmadığını, sadece öyle olabileceğini zannettiğini vurgulamaktadır ki, bu da bir iddiya benzemekte ve Ata'nın, Zeyd'in sözleri hakkında bir takım kuşkularının bulunduğunu göstermektedir.

Hz. Resulullah'ın (s.a.a) "Sen secde etseydin ben de ederdim" dediği iddia edilen rivayetse, "el-Hâvi'l-Kebir" kitabında mürsel olarak geçmektedir ki bu da muteber ve muhkem değildir.

Ömer b. Hattab'ın ilgili sözlerine sahabenin itirazda bulunmayıp sükut ettiği ve neticede icma olduğu şeklindeki rivayete gelince, Bu rivayet Sahih-i Buhari'yle²¹ Sünen-i Beyhaki'de²² geçmektedir ve sahih olarak kabul edilse bile sadece Nahl Suresi'nin 49. ve 50. ayetlerine mahsustur. Zira Sahih-i Buhari'de Ömer b. Hattab'ın ard arda iki Cuma günü Nahl Suresi'ni okuduğu, birinci Cuma'da secdeye vardığı, ikinci Cuma'da ise varmadığı

²¹ - Sahih-i Buharî, c.2, s.33-34 a. bas.

²² - Sünen-i Beyhakî, c.2, s.320, Tilavet Secdesi babları

ve cemaati de secdeden menettiği belirtilmektedir! Zira mezhepler arasında secde ayetlerinin sayısı ve konumu hakkında ihtilaf bulunduğunu daha önce belirtmiştik. Ehl-i Beyt (a.s) mezhebine göre Kur'an'da secdenin emredildiği her ayet okunduğunda secdeye varılmaz, secdenin farz olduğu ayetler şu dört surededir: Secde, Necm, Alak ve Fussilet... Hanefi mezhebindeyse secdenin emrolunduğu bütün ayetler, okunduğu sırada secde edilmesi de farz olan ayetlerdir ki bunların sayısı 14'e ulaşmaktadır.²³

İmamiye mezhebinde yukarıdaki 4 sure dışında, diğer ayetler için secde sadece müstehaptır ki Nahl Suresi de bu müstehap konumuna girmektedir. Binaenaleyh sahabenin icması, Azaim Sureleri'ndeki secde ayetlerinde secdenin farz oluşunu reddetmemekte, bilakis müstehap olduğunu vurgulamaktadır ki bu da Ehl-i Beyt (a.s) mezhebinin görüşünü doğrulamaktadır.

Bir başka istidlalde de "Terk edilmesinin namazı bozmadığı her secde müstehap'dır" denilmektedir. Bu konuda şunun önemle vurgulanması gerekiyor: Bu tür bir delil sadece namaz secdeleri için doğrudur; bunu secde ayetlerine de genellemek kıyas olur ve kıyas

²³ - el-Fıkh-u Ale'l-Mezahibi'l-Arbea ve Mezheb-i Ehl-i Beyt (a.s), c.1, s.605.

ise bazı mezheplerde ve bu cümleden olmak üzere İmamiye'de batıldır. Hatta kıyasa inananlar arasında bile çoğu kimse "secde ayetlerinin secdesiyle namaz secdesini kıyaslamamanın batıl olduğu"nu söylemiştir.²⁴

Binek üzerinde olanın secde ayetini duyduğunda bineğinden inmesine gerek kalmadan tilavet secdesine işaret etmesi yönündeki rivayete gelince; bu durum secdenin müstehap oluşuna delalet etmez; zira her farzın kendine has şartları ve özellikleri vardır ve tilavet secdesinin de bu tür özellikler taşıması pekâlâ mümkündür. Ayrıca, itirazda bulunanın sözü doğru kabul edilecek olursa, bu durumda cenaze namazının da müstehap olduğunu söylememiz gerekecektir; çünkü secdesi ve rükûsu olmayan bir namazdır!

Maverdi'nin "Bu secdede aslolan onun müstehap olmasıdır; çünkü bu vacip olmayan bir namazdır. Bu nedenle de tilavet için secdenin farz olmaması gerekir. Bir de tilavet tekrarlandığı zaman secdeyi yerine getirmek vacip değildir buna göre ilk tilavette de farz olmaz." Sözüne gelince bu sözlerden bir şey anlayabilmek ve tutarlı bir sonuç çıkarabilmek mümkün değildir; nitekim burada şu soruyu sormak kaçınılmazdır: "Bu secdede esas olan,

²⁴ - Umdetu'l-l-Kâri, c.7, s.96, Daru'l-Fikir bas.

onun müstehap olmasıdır" cümlesiyle kastedilen şey nedir? Keza; "Çünkü bu vacip olmayan bir namazdır." cümlesinin anlamı nedir?

Kaldı ki müstehap bir namaz her ne kadar farz bir namaz olmasa da secde ve rüku gibi namazın erkanından olan bir rükünün bu namazdan çıkarılması halinde namaz batıl olur, böyle bir namaza zaten artık namaz denilemeyeceğine göre onun secdesinin farz olup olmadığı tartışmasının da hiçbir anlamı kalmamaktadır. Sünnet namazdan sevap kazanılması için namazın doğru kılınması ve bunun için de rükünlerinin yerine getirilmesi gerekir. Namazın vazgeçilmezleri demek olan rükünlerinden birinin yerine getirilmemesi, o namazın hiç kılınmamış olması demektir; bu durumda namazın nafil olduğu için günah işlenmemiş olsa da; sevap da kazanılmış olmaz; çünkü bir rükun ve asıl terk edildiği için kılınan namaz, hiç kılınmamış durumdadır.

Keza, " Bir de tilavet tekrarlandığı zaman secdeyi yerine getirmek vacip değildir "²⁵ sözü de geçersizdir. Çünkü ayetin tilaveti tekrarlandıkça secdeyi de tekrarlamamanın farz olduğu ulama tarafından benimsenmiş bir

²⁵ - el-Havî'l-Kebir, Maverdî, c.3, s.201, Salat kitabı, Sıfatu's-Salat ve Aded-u Sucudi'l-Kur'an babı.

görüştür kaldı ki, bu ikisi farklı mevzular olduğundan farklı hükümleri olabilir.

Bütün bunlar, secde ayetlerinde secdenin farz olmadığını öne sürenlerin delillerinin geçersiz olduğunu göstermektedir ve söz konusu ayet, secdenin farzlığına tam bir delalet teşkil etmektedir. Bu ayete ilaveten Osman b. Avfan'dan aktarılan bir rivayet de vardır. Sahih-i Buhari'de bu rivayet şöyle geçer: "Secde ayetini duyan herkese secde farz olur."²⁶

Aynı şekilde İbn Ebi Şeybe de "Müsennef"inde İbn Ömer'den şöyle rivayet eder: "Secde ayetini duyanın secde etmesi farzdır."²⁷

Aynî de Sahih-i Buhari'ye yazdığı "Şerh"de, secde ayetinde secdenin farz olduğunu belirten şu rivayetleri aktarmaktadır:

İbn Ebi Şeybe Hafs'tan, o da Haccac b. İbrahim'den, o da Nafi'den ve Said b. Cübeyr'den "Secde ayetini duyan kimseye secde etmek farz olur" şeklinde rivayet eder.

Yine o İbrahim b. Cübeyr'den şu rivayeti de aktarır: "Namaz kılan biri secde ayetini duyarsa namaz sırasında hemen secde etmesi farzdır."

²⁶ - Sah. Buharî, c.2, s.33.

²⁷ - Müsnef, İbn Ebi Şeybe, c.1, s.457.

Şa'bî'den rivayettir: "Abdullah b. Ömer'in adamları, secde ayetini duyduklarında, ister namazda olsun, ister namaz dışında hemen secde ederlerdi."

Şu'be şöyle der: "Hammad'dan namaz sırasında secde ayetini duyanın ne yapması gerektiğini sordum, secde etmesi gerektiğini söyledi."

Hakem de buna benzer bir şey söylemiştir.

Heşim de, Muğayre b. İbrahim'in şöyle söylediğini aktarır: "Cünup haldeyken secde ayetini duyanın hemen gusledip secde ayetini okuması ve ardından secde etmesi gerekir. Onu doğru okuyamıyorsa başkasını okumalı ve secde etmelidir."

Yine Hafs, Haccac'dan, Fuzeyl'den, İbrahim'den, Hammad'dan ve Said b. Cübeyr'den şunu aktarır: "Cünüp biri secde ayetini duyarsa, gusledip secdeye varmalıdır."

Ubeydullah b. Musa, Eban Attar'dan, Katade'den, Said b. Müseyyib'den ve Osman'dan nakleder: "Hayz halindeki bir kadın secde ayetini duyarsa, başını öne eğip "Rabbim, sana secde ediyorum" demelidir."

Secde ayetini namazın ilk raketinde duyup da secdeye varmayan ve bunu son rakette hatırlayan kimsenin durumu hakkında Hasan'dan şöyle rivayette bulunulmuştur: "Son rekâta üç secde etmelidir. Yine unutursa ve

henüz selam verip namazını tamamlamamışsa ve kimseyle konuşmamışsa secdeye varmalı, konuşmuşsa namazını yeniden kılmalıdır."

İbrahim'den rivayettir: "Secde ayetinin secdesini unutmuşsa, namazın neresinde hatırlarsa hemen secdesini yerine getirmelidir."²⁸

Bütün bunlar birinci temel ile ilgiliydi. "Secde ayetinin namazı bozduğu" yolundaki ikinci temele gelince; namaz sırasında Azaim Sureleri'nden birini okuyan kimse, secdeyi kendisine farz ettirmiş olur ve bu durumda namazın rüknuna kendiliğinden bir şey eklemiş olur ki İslam fakihleri bunun namazı batıl edeceğini belirtmişlerdir. Cezayiri "el-Fıkh-u Ale'l-Mezahibi'l-Erbea"da şöyle der: "Namaz türünden olmayıp namaza eklenen bir amel, namazı bozar; bu tür amel, bir başkasının dışarıdan baktığında "onun namazda olmadığını sanacağı amel"dir. Ancak eğer namaz sırasında, rüku ve secde gibi zaten namaz amellerinden sayılan bir ameli fazladan yaparsa, bunu bilerek yapması durumunda ister az olsun ister çok namazı bozar; bilmeden yapması halinde ise namazı bozulmaz."²⁹

²⁸ - Umdetu'l-l-Kâri, c.7, s.95, Daru'l-Fikir bas.

²⁹ - el-Fıkh-u Ale'l-Mezahibi'l-Arbea ve Mezheb-i Ehl-i Beyt (a.s), c.1, s.430 ve: el-Fıkh-u Ale'l-Mezahibi'l-Hamse, Muhammed Cevad Muğniye, s.145.

Nitekim İmam Şafii, secde ayetine geldiğinde secdeye kapanacağını bilip bu niyetle Azaim Sureleri'nden birini namazda okuyanın namazının batıl olacağını söyler ki³⁰ bu İmamiye'nin görüşüne çok yakındır.

Seyyid Kazım Yezdî "Urvetu'l-Vuska"da şöyle yazar: "Namazda Azaim Sureleri'ni okumak câiz değildir; bilerek bunlardan birini okumaya başlarsa namazı bozulur ve namaza yeniden başlaması gerekir."³¹

Bu iki görüş arasında iki açıdan fark olduğunu da hemen belirtelim:

Birincisi, Şafiiler namaz sırasında secde ayetini yerine getirmeye niyetlenerek Azaim Sureleri'nden birini okuyanın namazının batıl olacağını söylemekte; İmamiye fakihleriye bilerek, yani unutkanlık veya cehaletinden değil, şer'i hükmünü bile bile namazda Azaim Sureleri'nden birini okuyanın -bu sırada secde etme niyeti taşımasa bile- namazının batıl olacağına hükmetmektedirler.

İkinci fark şudur: Şafiiler, namaz sırasında secde ayetinin secdesini yerine getirmenin namazı bozacağını ve secde etmeyen mükellefe herhangi bir amelin de yüklenmeyeceğini söylerler. İmamiye ise bu

³⁰ - el-Fıkh-u Ale'l-Mezahibi'l-Arbea ve Mezheb-i Ehl-i Beyt (a.s), c.1, s.602.

³¹ - Urvetu'l-Vuska, c.1, s.644, bölüm: 24, kıraat.

durumda namazın sahih olduğu konusunda onlarla aynı görüşte olsa da şahsın günah işlemiş olduğuna inanır ve bazı fakihler şöyle derler: "Bu durumda bile namazını iade etmesi -tekrar baştan kılması- farz ihtiyattır."³² Kimi fakihler de bunun müstehap ihtiyat olduğuna inanır³³.

Hanefilerdeyse bu konuda farklı görüşün bulunması ilginçtir. Namazda secde ayetini okuyan kimse kendisini şu iki zor durumda bırakmış olur:

1- Namazını tamamlaması farzdır, namazını bozamaz!

2- Namaz esnasında secde ayetini hemen yerine getirmesi farzdır!

Görüldüğü gibi Hanefilikte bir yandan secde ayetinin secdesi farzken bir yandan da namazda secde ayetinin okunulabileceği inancı vardır!! Oysa namazın usul ve rükunleri dışında yer alan secde ayetinin secdesi namazın bozulmasına neden olmaktadır! Yani namaz kılan şahıs bir yandan namazını doğru olarak kılıp bitirinceye kadar da namazını bozmamakla mükellefken, diğer yandan secde ayetini namazda okumak suretiyle, namaz dışında bir fiil olan fazladan bir secdeyi de

³² - Minhacu's-Salih, Hoi, c.1, s.164.

³³ - Minhacu's-Salih, Sistâni, c.1, s.206.

kendisine farz kılarak namazını bizzat kendisi bozmaktadır!

Bu durum, Hanefilikte şariat ahkâmının bir biriyle çeliştiğine inanılmakta bu da Hanefî fıkıhındaki boşluğu göstermektedir. Şunu da hatırlatmak gerekir ki: namaz esnasında secde ayetinin secdesinin farz oluşu Hanefiliğe mahsus bir fıkıh değildir; secde ayetinin namazda okunabileceğine cevaz veren diğer mezhepler de kendilerini aynı çelişkili duruma sokmaktadır aslında. Çünkü bu cevaz ve iznin verilmesi, şeraitin "namaz sırasında secde ayetinin secdesinin yerine getirilebileceğine izin verdiği" anlamına gelir; oysa aynı şeraitte namazın kendi secdeleri dışında secde eklenmesi namazı bozmaktadır! Bu çelişki, sadece fikhî bir boşluğu göstermekte, şariate de maledilmektedir! Oysa şeraitin aslı ve özü böyle değildir. Nitekim Zûrâre İmam Bakır (a.s) veya İmam Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet eder: *"Günlük farz namazda Azaim Sureleri'ni okumayınız;, aksi takdirde fazladan bir secde eklenmiş olur."*³⁴

³⁴ - Vesailu's-Şia, c.4, s.779, Namazda Kıraat babları, 40. bab, hadis: 1.

Bahsin Özeti

Kısaca özetlemek gerekirse secde ayetlerinin secdesi konusunda üç görüş vardır:

1- Hanefilerin görüşü olan, "Namazda secde ayetinin okunabileceği ve okunduğunda da secdenin farz olacağı" görüşü.

2- Diğer cumhurun görüşü olan, "Namazda secde ayetinin okunması ve secdesinin câiz olduğu" görüşü.

3- İmamiyenin görüşü olan, "Kendi başına bir farz olan başka bir secdeyi namaza ekleyerek bir başka farz olan namazın bozulmasına yol açacağından, dört Azaim Suresi'nin namazda okunmaması gerektiği" görüşü.

İmamiye fıkına göre, Azaim ayetleri okunduğunda secde farzdır ve bu hususta şüphe bulunmamaktadır; namaza fazladan bir fiil ekleneceğinden dolayı Azaim Sureleri namazda okunamaz -ki bu gerekliliği yukarıda delilleriyle aktardık- aksi takdirde namaz batıl olur. Zira birey, namazını bozması haram olduğu halde, secde ayetini okuyarak fazladan

bir secdeyi kendisine farz kılmış ve bu farzı yerine getirmesi halinde diğer farzını - namazını- bizzat kendisi bozmuş olacaktır! Bu çelişkiden kurtulmanın tek yoluysa, (Hz. Resulullah'ın (s.a.a) mübarek Ehl-i Beyt imamlarının (a.s) da hatırlatmış olduğu üzere) Azaim Sureleri'nin namazda okunmamasına özen göstermektir.

-*-